

Atipikus foglalkoztatás a kulturális munkában Platformizáció és zeneipari (kényszer)vállalkozók

Barna Emília

BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Zenészek mint „vonakodó vállalkozók”

a zenészek a munka aktuális trendjeinek barométerei?

– „hagnigazdaság” (*gig economy*)

DÁTUM

22.07.26.

A zenei- és a teljes kreatív szektor számára sokkoló volt, ahogy napok alatt elfogadta a kormány az új KATA-törvényt, ami – főleg két év pandémia, lezárások és korlátozások után – teljesen kilátástalan helyzetbe hozott és megfelelő adózási forma nélkül hagyott nagyjából 450.000 egyéni- és kisvállalkozót, ebből nagyjából 150.000 kreatív ipari dolgozót, zenészeket, technikai szakembereket, szervezőket, menedzsereket, független kis kiadókat.

Szaktáncat megtépázta az élőzenei szektor leállítása, az azóta nagyságrendekkel megdrágult szolgáltatások és munkaerő, bizonytalanság következtében nagyon sok kiváló szakember és zenész lett pályaelhagyó. A talpraálláshoz még egy év legalább kellett volna, ám az új KATA-törvénnyel a helyzet csak még jobban romlott. Ezért a Music Hungary Szövetség szeretne felszólítani minden zenészt és zenei szakembert, hogy valamilyen formában fejezzék ki tiltakozásukat. Demonstráljunk együtt azért, hogy ha már KATA-val nem is, de **ahogy ebben a közleményünkben is kifejeztük**, egy sektorspecifikus, egyszerű adózási formával a kormány engedje tovább létezni a zenei szektort.

Haynes, J., és Marshall, L. (2018). Reluctant entrepreneurs: musicians and entrepreneurship in the ‘new’ music industry. *The British Journal of Sociology*, 69: 459–482.

A (kulturális) munka platformosodása

közösségimédia- és streaming-platformok

- algoritmusok szervezőereje – láthatóság és bevételek
- a rangsorolás és értékelés rendszereinek hatalma és befolyása
- transzparencia hiánya a bevételek vagy a láthatóság szempontjából
- verseny az egyes tartalomgyártók között
- platformalapú kormányzás aspektusai: *munkaszerződések helyett felhasználási feltételek*
- alkotásokból *adatok*, alkotókból *tartalomgyártók*

Nieborg, David B., and Thomas Poell. 2018. “The Platformization of Cultural Production: Theorizing the Contingent Cultural Commodity.” *New Media & Society* 20, no. 11: 4275–92.

(és sokan mások)

When did making music start requiring me to be a content creator?

Discussion

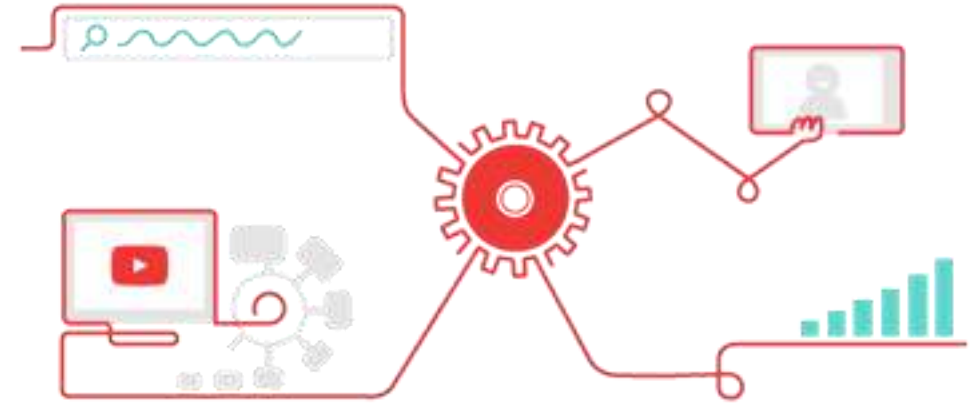
Genuine question. When did the job description change?

I got into this because I like writing songs and playing guitar. Somewhere along the way it turned into filming yourself, editing clips, posting every day, lipsyncing in your car, thinking about hooks and retention and which platform is pushing what format this week, blah blah blah

I've been posting lyric videos from my truck and my garage for months now. They get like 12 views even with the Capcut captions. And the whole time I'm recording them I'm thinking — I could be using this hour to actually write music. The thing I got into this for.

I'm not trying to be old man yells at cloud about it lmao I get that this is how it works now. I just want to know if the content stuff actually moving the needle for anyone at my level? I'm under 1,000 monthly listeners after years on Spotify. Nobody's finding me through my truck videos.

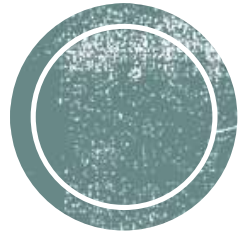
If you've actually cracked this part I'd genuinely love to know what worked. Because whatever I'm doing isn't it and I'm running out of ideas.

The second you upload your song to the Internet it's no longer music. It's a data packet.

Musicians pretending that music is still just "music" once it hits the internet are dangerously ignorant. The moment you upload a file, you aren't an "artist" anymore—you are a data point entering the field of technology. That being said, I've been working with computers for the last 20 years. If you think you know more about IT services than me just because you can play an instrument, you might be delusional when it comes to uploading your stuff on the Internet.

Digitális (zenei) vállalkozás és háztartás

Munkarezsím-perspektíva

háztartási munka és juttatások

lakhatás
energia
– szülői támogatás

barát/családtag mint sofőr

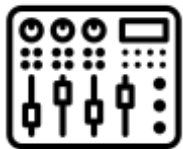

felszerelés

kölcsönök
családtagoktól,
rokonoktól,
barátoktól

nagyobb projektek,
pl. album felvétele

zenész mint digitális
(DIY) vállalkozó

(zeneipari értéklánc)

digitális munka
– barátok, rajongók

érzelmi munka

partner mint
menedzser

partner mint tesztközönség,
informális alkotótárs

Munkarezs-sim-perspektíva: a gyár és a (többnejű) háztartás viszonya a senegáli élelmiszeriparban

globális értéklánc (GVC), munkafolyamat (LPT), globális termelési hálózat (GPN)
perspektívák újragondolása a társadalmi reprodukció felől

vidéki háztartások

strukturális viszonyok a munkahely és a háztartás között

fegyelmezés és kizsákmányolás

ellenállás

Baglioni, E. (2021). The Making of Cheap Labour across Production and Reproduction: Control and Resistance in the Senegalese Horticultural Value Chain. *Work, Employment and Society*, 36(3), 445–464.

A családi termelés platformizációja – vidéki digitális munka Kínában

falusi e-kereskedelem beágyazódása a történetileg
formálódott genderalapú munkamegosztás rendszerébe

Zhang, Lin. (2021). Platformizing Family Production: The Contradictions of Rural Digital Labor in China. *The Economic and Labour Relations Review* 32(3): 341–59.

Kisvállalkozások és informalitás a kelet-európai félperiférián

második gazdaság → 1990-es évek kisvállalkozásai

- 1988–1994 között fellendülés (Laky 1996)

- genderviszonyok –

nők kényszerű vállalkozása „egy összetett háztartási kirakósjáték egy eleme[ként], amelynek segítségével össze lehet állítani a megélhetést egy gyorsan változó gazdasági környezetben” (Henshall Momsen 2002, 166)

Henshall Momsen, J. (2002). “Gender and Entrepreneurship in Post-Communist Hungary.” In *Work, Employment and Transition: Restructuring Livelihoods in Post-Communism*, szerk. A. Rainnie, A. Smith, & A. Swain, 155–69. Routledge.

Laky, T. (1996). A magángazdaság kialakulásának hatásai a foglalkoztatottságra 1995-ben. *Közgazdasági Szemle* 43(7-8): 629–652.

Intergenerációs folytonosság: narratívák

informalitás mint „hosszú időtartamban megragadható társadalmi örökség” (Danyi és Vigvári 2019)
– generációról generációra átadott tudás és gyakorlatok

„Ilyen normális családi háttér, anyukám vállalkozó, apukám is vállalkozó” (34 éves férfi DJ, producer, oktató)

„Vállalkozók voltak mind a ketten, illetve apukám részben még ma is az, egy akkor a nyolcvanas években nagyon jól menő kis ajándékbolt volt anyukámnak a vállalkozása, meg játékbolt, úgyhogy az nekünk gyerekként ilyen kánaán volt, meg édesség minden ilyesmi volt, ami nekünk izgalmas volt, apukám pedig egy ilyen asztalos és üvegező céget üzemeltetett.” (39 éves férfi énekes)

„Nekünk volt régen kisboltunk, satöbbi. Ilyen kereskedelemmel foglalkozott anyukám meg apukám is, volt egy ilyen kis családi üzlet, csak aztán jó pár éve be kellett zárnia, mert mi a külvárosban lakunk egyébként, nem belvárosi a család és így, hogy bejöttek a multik, a családi vállalkozásnak így annyi lett.” (24 éves női énekes, menedzser, lemezkiadó munkatársa)

Danyi G. & Vigvári A. 2019. Túlélés, ellenállás, adaptáció. Informális gyakorlatok Magyarországon és Lengyelországban. *Replika* 110: 11–31.

„Alapvetően vállalkozói család voltunk jó pár évtizedig. [...] nagymamáméknak [egy turisztikai központként is működő kisváros] sétálóutcá[já]n volt egy üzlete, és amikor a rendszerváltás után bejöttek a közepes jólétben élő osztrákok, németek satöbbi, akik mondjuk nem nyugatra mentek nyaralni, hanem ide keletre, azok megvettek minden szart, amire nem is volt szükségük, mert ‘megnézzük, mi ez az ország, meg el tudjuk költeni a pénzt’. Akkor nekünk egy ajándékboltunk lett [a városban] a sétálóutcán, ami a legfelkapottabb, mert ott van a Balaton [...]. Amikor pedig ez az egész lecsengett, a kétezres ... így tíz év alatt, addigra felépítettük a házat [...] akkor már tisztán látszott, hogy ennek a korszaknak bizony vége van. Utána a bolt csődbe ment, ki kellett adni, és most egy másik üzlet van, aki fizeti a bérleti díjat. Mondjuk ez egy nagyon jó kordokumentum.” (31 éves filmzeneszerző)

„A szüleim vállalkozók. Ezt én, kiskorom óta azt láttam, hogy ha nem teszel érte, nem történik semmi.” (28 éves női hangszeres zenész)

„Anyukám egy ilyen igazi nadrágos nő: vállalkozó. A jég hátán is megél.” (21 éves énekesnő, dalszerző)

Vállalkozóiség, zenei munkafolyamat és műfajiség

A hiphop munkarendsim

- az együttműködés hálózatai – változó alkotói együttműködések
- rugalmas együttműködés közvetítőkkal (kiadók helyett digitális terjesztők)
- vállalati szponzoráció (eseti jelleggel)
- kapcsolatépítés, verseny és platformalapú kormányzás
- közösségi média és időrendsim
- a termelés informalitása: videoklipek
  - olcsó gyártás, kreatív erőforráshasználat, család/barátok
- genderalapú munkamegosztás és jövedelemelosztás

